

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за придобиване на научната степен „Доктор на науките”

Автор на рецензията: проф. д-р Бончо Вълков Господинов
(Софийски университет „Св. Климент Охридски”, Факултет по педагогика)

Научна област: Педагогически науки

Професионално направление: Педагогика

Научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика

Университет: Тракийски университет, Стара Загора

Факултет: Педагогически факултет

Катедра: Педагогически и социални науки

Заглавие на дисертацията: Рефлексивно (пре)осмисляне на квалификационните взаимодействия с педагогически специалисти (мултимодален смисло-центриран модел)

Име на дисертанта: София Христова Дерменджиева

1. Данни за дисертанта:

Доц. д-р София Дерменджиева е щатен преподавател в катедра „Предучилищна и начална училищна педагогика“ към Факултета по педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

През 1989г. завършва специалност Предучилищна педагогика във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. След успешна защита на дисертационен труд на тема „Мултимедийна среда и трансформация на детската игра при 5-7 годишните деца“ през 2006г. придобива ОНС „доктор“, а през 2011г. ВАК ѝ присъжда научното звание „доцент“. Работила е като детски учител, експерт-обучител (РААБЕ) и университетски преподавател (ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ – филиал Враца и ЮЗУ „Неофит Рилски“).

2. Данни за докторантурата

Доц. София Дерменджиева е представила дисертационния си труд и необходимите документи в катедра „Педагогически и социални науки“ на Педагогически факултет при Тракийския университет. Процедурата е разкрита съгласно Правилника за придобиване на научни степени в Тракийски университет – Стара Загора.

Предварителното обсъждане проведено в катедрата на 20.06.2023г. След представяне на положителни отзиви и изказвания от членове на катедрата се взема решение, че представеният научен труд е готов за защита пред научно жури и се предлага на Факултетния съвет да бъде открита процедура за публична защита на дисертационния труд за присъждане на научната степен „доктор на науките”.

На свое заседание от 06.07.2023г. Факултетният съвет на Педагогически факултет, в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за Правилника за развитие на академичния състав в Тракийския университет, гласува за разкриване на процедурата, утвърждава предложения състав на научното жури и предлага дата за публичната защита – 02.11.2023 г.

Допускането до публична защита и съставът на научното жури са фиксирани със заповед на ректора на университета № 2556/17.07.2023 г.

Не се констатира нарушение или отклонения от Правилника при осъществяването на процедурата по представяне, обсъждане и даване ход за защита на докторската дисертация.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Значимост на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на актуална и със съществено практическо значение проблематика – продължаващата квалификация на учителите и другите педагогически специалисти и по-специално на квалификационните взаимодействия с тях. Към настоящия момент няма много дисертационни изследвания в тази област, а в същото време проблемите в нея изобилстват. Споменатото обстоятелство, заедно с високото качество на теоретичния анализ, изследователския дизайн и професионалния математико-статистически анализ и качествена интерпретация на данните от емпиричното изследване правят представения за обсъждане и рецензиране дисертационен труд особено значим и актуален.

Структура и съдържание на дисертационния труд

Представения за рецензиране дисертационен труд е структуриран в увод, 4 глави, заключение, библиографска справка от 301 източника (110 на кирилица и 191 на латиница) и 15 нормативни документа и Интернет ресурси, както и 4 приложения.

В увода се обосновава актуалността и значимостта на изследователския проблем и е представена ясна и прецизно конструирана концептуална рамка на изследването с ясно диференцирани и добре формулирани обект, предмет, цел, задачи и хипотеза.

Първа глава е посветена на преглед и анализ на образователните политики и практики в базовата подготовка и продължаващата квалификация на педагогическите специалисти (преди всичко на учителите) у нас. Направен е обстоен преглед на съществуващите закони и подзаконовни нормативни актове, имащи отношение към изследваната проблематика, като те са анализирани през призмата на концепцията „Учене през целия живот“. Това дава възможност на автора да изведе на преден план основните проблеми и противоречия в сферата на професионалната квалификация на учителите и да формулира и обоснове препоръки за нейното ефективно управление.

Във втора глава се представят и анализират възможните, според автора, перспективи на образователната реформа у нас с акцент върху смисло-центрираното управление на продължаващата квалификация на педагогически специалисти. Разгледани са проекциите на образователната реформа върху професионалната компетентност на учителя (мотивация за професионално развитие и взаимосвързаност на субектите в продължаващата квалификация) и върху неговото професионално развитие в перспективата на педагогика за много грамотности (multiliteracy). Представяйки и обосновавайки предпоставките и съдържателните параметри на концепцията за мултимодално смисло-центрирано управление на продължаващата квалификация на педагогически специалисти авторът подчертава, че смисло-центрираният дизайн на продължаващата квалификация „...преодолява „модела на дефицит“ в продължаващата квалификация и като се отдалечава от практиката на доминиране, контрол и пасивност, се доближава към практиката на самоопределение, овластяване и действие в процеса на съвместното създаване на смисъл.“ (с. 184)

В трета глава се представят и анализират основните аспекти и нива на смисло-центрирания подход за управление на квалификационните взаимодействия с учители в мултимодална образователна среда, като закономерно се отива към представянето и обосноваването на конструирания от автора на дисертационния труд концептуално-технологичен модел за смисло-центрирано управление на квалификационните взаимодействия с педагогическите специалисти в мултимодална образователна среда.

Четвъртата глава е посветена на представяне на добре планираното и професионално осъществено от автора експериментално изследване на мултимодално смисло-центрирано взаимодействие в продължаващата квалификация на педагогически

специалисти. Демонстрират се умения на много високо равнище за планиране и осъществяване на емпирично изследване, както и за представяне (таблично, графично и чрез статистически величини) и анализ (математико-статистически и качествен) данните от изследването.

Убеден съм, че предложената за рецензиране дисертация е оригинално дело на София Дерменджиева.

Авторефератът представя адекватно дисертационния труд в структурно и съдържателно отношение.

4. Научни приноси

Като приемам изцяло формулираните от автора приноси, бих искал да изведа на преден план като основен от тях (според мен) конституирането, обосноваването и апробирането в реални условия на мултимодален смисло-центриран модел за управление на взаимодействията в продължаващата квалификация с педагогически специалисти, отчитащ динамиката в образователните политики и практики в базовата подготовка и в продължаващата квалификация на педагогически специалисти в контекста на трансформационните аспекти за учене през целия живот.

Въпроси към дисертанта

Задълбоченото запознаване с дисертационното изследване провокира някои въпроси, наличието на които не омаловажава стойността на самия труд. Ето и въпросите:

1. В целия текст нееднократно и в различен контекст се упоменава образователната реформа като нещо, което се случва сега. Въпросът ми към автора на дисертацията е в какво точно, според нея, се състои същността на тази реформа и от кого се осъществява?
2. На с. 38 четем: „Въпреки значителните постижения на законовата уредба и подзаконовите актове, които се отнасят за подготовката и продължаващата квалификация на учителите, обективният анализ установява, че все още образователната система в България се намира в началните фази на своето реформиране, тъй като цитираните документи проблематизират въпроси по ключови за образованието теми, които са актуални и същевременно динамично развиващи се.“ В този ред мисли въпросът ми е съществуват ли, според автора, недостатъци в сега действащата нормативна уредба по отношение на базовата подготовка и продължаващата квалификация на учителите? И ако да, в какво се изразяват те?
3. На с. 78 четем: „Актуални наблюдения разкриват, че вместо да насърчава самостоятелното развитие на подрастващия, днешният учител отказва да приеме ученика като активен субект, способен продуктивно да разгръща собствения си потенциал.“ – На какво се дължи това, според автора на дисертацията?
4. На с. 295 четем: „Участниците в експеримента са 120 педагогически специалисти – директори и учители от детски градини и училища...“ – Въпросът ми е тази извадка от 120 участници част ли е от извадката от 175 човека в констатиращия етап? Ако да, въз основа на какво е решено кои участници да отпаднат? А ако не, то с тези 120 човека правено ли е констатиращо изследване? Каква е структурата на тази извадка – колко са учители, колко – директори, колко жени и колко мъже, от какви училища и детски градини, от кои области? И не на последно място, въз основа на какви критерии е разделена извадката на групи и защо експерименталните групи са четири (различават ли се те една от друга по нещо?)

5. Публикации и участия в научни форуми

За периода 2015-2022г. доц. София Дерменджиева има 14 публикации по темата на дисертацията, които се отличават със задълбоченост и аналитичност и демонстрират нейния траен научен интерес към проблематиката на дисертационното изследване.

6. Заключение

Представените дотук обстоятелства ми дават основания с убеденост да декларирам, че представеният за рецензиране дисертационен труд притежава всички необходими качества на такъв тип научна разработка, и **предлагам да бъде присъдена на София Христова Дерменджиева научната степен „Доктор на науките”** по научна специалност Теория на възпитанието и дидактика, професионално направление 1.2. Педагогика, област на висше образование 1. Педагогически науки.

Дата: 25.09.2023г.

Автор на становището:

(проф. д-р Бончо Вълков Господинов)